

overwegingen tellen óók mee bij de vaststelling der waardebeoordeling, hebben ten dezen evenzoo goed beslissende betekenis. Wie tegenwoordig een boek of dichtbundel uitgeeft moet er op rekenen, dat het ook in z'n details onder den microscop der literaire critiek zal worden gelegd. Wenscht men dit niet, omdat men over zijn persoonlijke gedachten en gevoelens het oordeel van anderen niet wil zien gaan, dan moet men ook niet het publiek terrein betreden, d.i. men moet zijn werk voor zichzelf en eigen kring houden en niet tot uitgave besluiten.

Ik zeg dit alles niet speciaal aan het adres van Berendien Schuiling, al vormt het de inleiding op een bespreking van haar dichtbundel. 't Is bedoeld in algemeenen zin, omdat men altijd nog wel de opvatting vindt, dat de christelijke critiek over christelijk werk te hard oordeelt. We leven zeker in een tijd, waarin we boven alles behoefte hebben aan elkanders steun en waardeering, maar dat mag niet gaan ten koste van essentiële waarde en objectieve betekenis. Onze christelijke kunst heeft in geen deelen de mindere te zijn van de niet-christelijke kunst, daarom mogen we ook niet met goede bedoeling alleen tevreden zijn.

Nu komende tot het eigenlijke onderwerp van dit artikel, den bundel van Berendien Schuiling, wil ik beginnen met de straks genoemde objectieve waarde-elementen voorop te zetten: er spreekt uit deze verzen een vroom gemoed, een fijn gevoel, een zeer positieve bedoeling. Ontegenzeggelijk heeft dit betekenissen, die erkenning verdient.

Maar artistiek gezien draagt dit werk nog al te zeer de sporen van het debuut.

In 't algemeen geloof ik, dat de zaak zóó staat: de gedachten hadden óf veel eenvoudiger gezegd kunnen worden, zóó, dat er geenerlei pretentie van dichterschap uit sprak, óf met veel meer dichterschap. Nu stuit men telkens op den technisch onvolkomen vorm, waarin op zichzelf mooie gedachten zijn ingekleed. Een vers als „Geheven handen" b.v. brengt een rijke gedachte, maar telkens is de zinsconstructie verwrongen om rythme of rijm, blyken stopwoordjes en afkortingen noodig en treden foutieve associaties op. Rustige overweging van een strophe als de laatste kan dit doen zien:

.... ik heb m'in alles weggegeven
en niets bezit ik langer meer
dan U mijn Heiland en Verlosser! —
.... en met U... alles toch ook weer!....

Het woordenspel van „niets bezit ik — met U bezit ik alles" rust op een verkeerde begripsinterpretatie.
En hetzelfde constateert men uit verzen als „Ge-

nade voor genade", „Nieuwjaarsmorgen", „Armoé", e.d. 't Is begripsonzuiverheid als de dichteres zegt, dat „de winden teer kussen" „het kopjen" van het Heidebloempje; als ze spreekt van „allervroegste eeuwigheid" (p. 15), een „beeldnis dat geboren lag" (p. 15), een „hart (dat) ten bloede toe vol smart (is)".

Een zelfde onzuiverheid treft ons in de beeldspraak. Ten voorbeeld noem ik, pag. 19: „handen — die als reime lampen lichten waar de smart vergaart"; p. 9: ik heb m'n herte warm gespreid....; „doorstraal met Uw licht heel mijn leven...."; ze strooiden hun onschuld als licht rond zich heen....

De oorzaak van deze en dergelijke ontsieringen ligt voor mijn besef in te groote literaire pretentie. De dichteres streeft naar dichtelijke zeggingswijze en zoekt die in gedachten- en woordcombinaties als: schoonschijnend over duistere wolkegepeinzen; schnutter-schoon; zon-gezoende blankheid; zon-gelaat, zon-gedachte; blijde bloemgezichten; jubel-jong, e.d. Maar ze vergeet, dat voor dergelijke samenstellingen ook taalkundige eischen gelden en dat niet slechts een aardige alliteratie of een toevallige klank-harmonie het motief voor woordkoppeling mag zijn. En bovendien dragen zulke opzettelijke formaties het karakter van maakwerk, dat immers juist naar nieuwe begrippen de antithese is van dichterschap. Het waarlijk-poëtische ligt niet in woordenglans of klankvernuft, maar in volheid en diepte van zeggingswijze, in zuiverheid van plasticiteit, in ongekunstelde realiteit. De werkelijke verzen in dezen bundel zijn juist die, welke het minst „mooi" zijn: „Lijden" b.v. (p. 30), „Toen" (p. 38), „Bee" (p. 45), „Vreugdedag" (p. 48). Die zijn dichtelijk juist omdat ze zoo heel eenvoudig zijn en de gedachten niet met woordfransjes zijn omhangen. Wanneer men deze dichtjes eens vergelijkt met Nieuwjaarsmorgen, Ach Jezu, ach, e.d. onderscheidt men onmiddellijk de echte poëzie van het maakwerk.

In dit verband valt ook op de pseudo-Vlaamsche kleur van verschillende verzen. De dichteres gebruikt telkens woorden, die de hare niet zijn, omdat haar Noordnederlandsche taal die niet kent. Ze kunnen daarom niet anders dan maakwerk zijn en geven een indruk van imitatie. Misschien is het heelmaal onjuist, maar men denkt bij zulke Vlaamsche timbres in Noordnederlandsche verzen aanstonds aan een nabootsing of, minder erg, aan onwillekeurigen invloed van Alice Nahon's verzen uit haar eerste periode.

Een vers als „Kerstseize" b.v. is ten dezen illustratief:

„Ik heb m'n herte warm gespreid
ik heb m'n ziele schoon bereid

de honderdvierenvertig duizend, verzegelden van het Nieuwe Testament. En waar de twaalf patriarchen hun namen hebben geschreven in de fundamente van de stad van Vader Jacob en op het aardsche Sionshuis, daar wil ik als de Vader van het nieuwe Israël mijn twaalf apostelen schrijven in de fundamente van het nieuwe Jeruzalem daar boven".

Werkelijk, de keuze van het twaalfal is geweest de fiere daad van den Messias, de daad van heerschappij en sterk geloof.

Ja, ook van sterk geloof.
Want het twaalfal is niet alleen repetitie, maar ook expansie.

Gelijk het Oude Testament zijn twaalfal heeft in de patriarchen, zoo kleet Jezus zijn 12 apostelen; dat is repetitie.

Maar, daar is ook expansiezucht in Jezus' twaalfal. Want $12 = 3 \times 4$. Nu is 3 het getal van God en 4 het getal der wereld. Zoo hoopt de Christus door dit twaalfal God met de wereld in verbintenis te brengen. Hij wil met en door die twaalf de wereld door gaan. Door het apostolaat van die twaalf zal Hij de wereld voor God door zichzelf veroveren.

Is dat geen sterk geloof geweest? Hier stelt de Messias, als Hij er twaalf roept, de expansiezucht van het geestelijke koninkrijk tegenover de expansiezucht van het vleeschelijke koninkrijk.

Ook Oud-Israël wilde graag de wereld beheerschen; het wil dat trouwens nog. Maar Christus stelt van Zijn zijde daar tegenover de missie, de wereld-missie, van Zijn koninkrijk; wanneer Hij er twaalf roept. En Zijn koninkrijk is niet van deze wereld.

Aan dit twaalfal hing dan ook, met name wat het getal betreft, Zijn heele Ziel, en ook Zijn sterke geest. Met dat twaalfal, ook als getal, staat of valt Zijn pretentie als Messias. In de keuze van die twaalf lag immers de sterke, bewuste opvaart van Zijn wil? Zijn wil is duizend maal sterker dan die van Israëls aardschen vader, den vader van de twaalf patriarchen. Want aan dien aardschen vader, aan Jacob, zijn twaalf zonen geboren, maar hij ontving ze langs kromme wegen; en tenslotte was het ook niet eens zijn wil, maar de wil van God, uit wien ze hem geboren zijn. Trouwens, zelf heeft Jacob niet ten volle verstaan, wat dit twaalfal, dat hem geboren werd, in de wereld zou beteekenen. Maar als nu Christus komt, dan haart Hij door Zijn wil zichzelf deze twaalf, hij trekt ze door Zijn wil, in bewust verkeer met den gevenden God. Hij trekt ze. Hij neemt ze. Hij dwingt ze in een oogenblik. En daarom is de keuze van deze twaalf één van de glanzende hoogte-punten geweest van Zijn messiaansche taak. Dat twaalfal kan Hij niet missen. Zijn ambt, Zijn rijk, Zijn profetie, Zijn vervulling van het Oude door het Nieuwe Testament staat of valt met de ongereptheid van het twaalfal. Zijn messiaansche keuze.

o kindeke.... o, kindeke!

te nacht
ben 'k aan Uw kribbeke gekomen
zoo zacht... zoo zacht....

.....
naar Uw gezichtke gebogen, kniel ik...
en wacht
toelid Uw reine mondeke over
m'n leven licht....

In zijn mengeling van karakteristiek noord-nederlandsche trekken als de klankverzachting in mijn, ik, en speciaal-Vlaamsche vormen als de verkleiningsuitgang -ke, te nacht (voor: vannacht), herte (voor hart), wordt dit, in zijn gedachte primitief-verse, maakwerk zonder dichterschap. En telkens weer krijgt men dien indruk als men leest: ik lieve (voor ik houd van), ik kooze, klein herteke, de Zonne, de eigene daad, stemme, e.d.

Wanneer men gesteld wordt voor de taak dezen bundel te beoordeelen, kan men deze opmerkingen niet achterwege laten. Waar de dichteres zelf zich tot motto kleet het woord van Guido Gezelle: dichten is een gunste Gods, moet ze de rechtmatigheid van deze critiek verstaan. Berendien Schuiling bezit iets van de gave, die Gezelle hier aanwijst, maar dan moet ze vóór alles blijven bij de eenvoudigheid van het ware. Als ze heelmaal zichzelf is, en niet „dicht", is haar werk poëzie. En, omdat deze bundel een eersteling is, is het nuttig en noodig, dat ze zich hiervan rekenschap geeft. Als ze ons een tweede verzameling geeft van het soort van „Lijden", „Bee", „Vreugdedag" e.d. maakt ze het den beoordeelaar mogelijk al de objectieve waardeering die hij heeft voor haar werk, uit te spreken, zonder dat hij voor de moeilijkheid van het critiek oefenen wordt gesteld. Dan kan hij ook zeggen, wat hij nu van de bovengenoemde dichtjes opmerkt, dat in zoo'n bundel werkelijke christelijke poëzie geboden wordt, stichtelijk, maar óók kunst.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK

Het Wezen van het Protestantisme, door Prof. Dr. Karl Heim, voor Nederland bewerkt door Dr. J. F. Boersma.
Erven J. B. J. B. — Utrecht.

Op het oogenblik doet zich in Duitschland een verschijnsel voor, dat we zouden willen noemen: de suggestieve theologie. Op filosofisch gebied ontmoet men er iets dergelijks. Er is ook een suggestieve filosofie.

Wie meenen mocht, dat de symboliek, waarvan boven sprake was, willekeurig is, of niets te maken heeft met de pijn van Jezus, nu het twaalfal wordt geschonden, die leze nog eens na het zoogenaamde „wordingsboek", of de geslachtsrol van Jezus Christus in Matth. 1. Daar wordt ook, reeds vóórdat de Messias komt, uit de lijst van de geslachten van het Oude Verbond een aantal namen zóó samen gelezen en gerangschikt, dat de symboliek der getallen aan de profetie, die de historie op eigen wijze belicht, zich dienstbaar stelt. De namen worden in dit hoofdstuk zóó gekozen, en de getallen worden zóó afgesloten, dat de bijbelschrijver van Matth. 1 kan profeteeren over de geschiedenissen van het Oude Testament, waaruit immers Christus Jezus wettig is gesproten. Drie tijdperken teekent hij: den tijd van Abraham tot David, den tijd van David tot de ballingschap, den tijd van de ballingschap tot Christus' geboorte. En elk van die perioden wordt afgerond met 14 geslachten. Drie maal veertien is dus het getal van Abraham tot Christus. Dat wil zeggen: daar is ten eerste het zevental weer terug (de helft van 14). „Zeven" is weer het heilige getal, en ook een getal der volledigheid, het getal ook van de gemeenschap tusschen God en de wereld, want tegenover 12 als het product van 3 en 4 staat nu 7 als de som van 3 en 4. In Israël is dus God en wereld vereenigd. Het zevental is het getal van Immanuel; want Immanuel beteekent: God (3) met ons (4). Waar Israël is, daar is dus de wet van Immanuel, want Immanuel beteekent: God met ons. De historie van Israël loopt dus uit op Jezus Christus als den waren Immanuel; want Hij is de kroon, in persoon en werk, van alle geslachten, en dus de verklaring van de getallen-symboliek van zuivere harmonie, welke het geheim is van Gods koninkrijk.

Ja, nog verder gaat Matth. 1. Het zevental komt in Israël in elke periode twee maal terug. Want iedere periode heeft 2×7 geslachten. De Immanuelswet treedt dus in de volledigheid (het tweetal) op. En wederom, dit loopt uit, en spitst zich toe, in Christus Jezus. Bij Hem is harmonie in hoogste zuiverheid.

En, nóg is de getallen-symboliek niet uitgeput. Immers, er zijn 3×14 geslachten. Dat wil dus zeggen 6×7 . Wanneer nu eerst zes zeventallen zijn voorbij gegaan, dan komt het 7e zevental. Dit vangt, zoo wil Matth. 1 zeggen, dat vangt dus aan met Jezus Christus. Gelijk na 6 tijdperken een 7e sabbatstijdsperk komt, zoo vangt dus met het Nieuwe Verbond de sabbatrust volkomen aan. En gelijk na 6×7 jaren eenheden het 7e zevental van jaren aanbreekt, waarmee het jubeljaar wordt ingeluid, het jaar van de vrijlating der gebondenen, van de zegening der armen, van de verrijking der gevangenen in de ellende, zoo zal Christus' komst in de wereld ook zijn de verrijking van de armen, die nu met goederen vervuld worden, de ont-

POPULAIR-WETEN - SCHAPPELKE SCHEITSEN

Getallensymboliek.

Het is, gelijk ieder verstaat, geen toeval geweest, maar opzet, dat Christus juist twaalf apostelen gekozen heeft. Dit twaalfal had zijn betekenis. Het is een herinnering aan de twaalf stammen van Israël en aan de twaalf aartsvaders of patriarchen. Dat Jezus juist twaalf apostelen koos, en dat het twaalfal geen onverschillige zaak was, dat zelfs dat twaalfal noodzakelijk was voor de heilige orde van Zijn Messiaswerk, is ons duidelijk, als wij letten op Zijn messiaansche bewustzijn. Dit heldere, zelf-verzekerde bewustzijn van den Messias is bij de roeping van de twaalf apostelen gansch inwendig verzekerd, dat Hij de vader, de verwekker, is van Jong-Israël. Gelijk Vader Jacob met zijn twaalf zonen, de twaalf patriarchen, de vader is van Oud-Israël, van Israël naar het vleesch, zoo scheurt nu Christus, dat wil zeggen de Messias, naar het recht, dat Hij heeft, uit Israëls leven een ander leven los, en maakt het vrij. Hij verzamelt om zich, en haart uit Zijnen wil, een nieuw Israël, Jong-Israël, Israël naar den Geest, dat niet optreedt met uiterlijk gelaat, doch dat Zijn wezen heeft in een inwendig schoon, en zijn kracht heeft, niet in vleeschelijke afstamming uit de twaalf patriarchen, maar uit een geestelijken bouw op het fundament der twaalf apostelen. Aldus stelt Jezus tegenover de twaalf patriarchen, die de aanvang zijn van de oudtestamentische bedoeeling van het genadeverbond, de twaalf apostelen als de aanvang van de Nieuw-testamentische bedoeeling van het genadeverbond. De roeping, juist van die twaalf, is geweest een farsch terugrijpen naar de geboorten in de tent van vader Jacob. Het was een schudding in het Rijk der Hemelen, het was een geestelijke geboorte, tot twaalf maal toe, als Jezus Christus naar de bevoegdheid, die Hem gegeven is, in Zijn messiaansche bewustzijn twaalf apostelen kiest, op wier fundament — het „fundament immers van apostelen en profeten" — heel de gemeenschap van het Nieuwe Verbond wordt opgebouwd.

En, niet alleen greep de Messias terug naar Vader Jacob — Israël met zijn twaalf vleeschelijke zonen, om zich als Messias tegenover hem te plaatsen als Gewinner van twaalf geestelijke stamdragers, — maar ook grípt Jezus vooruit naar den troon des Almachtigen en zegt: „Vader ik wil, Vader ik wil! Mijn wil, o Vader, plaatst nu om Uw troon heen naast de twaalf tronen van het Oude Testament, de andere twaalf tronen van het Nieuwe Testament. En wederom, hemelsche Vader, mijn wil voegt nu naast de twaalf stammen Israëls de twaalf maal twaalf duizend,